

Praegune kriis toob meid tagasi maa peale

Riigikogu Toimetiste vestlusringis arutlesid 15. aprillil Ivari Padar (SDE), Mihhail Lotman (Isamaa), Marko Mihkelson (Reformierakond), Anti Poolamets (EKRE) ja Anneli Ott (Keskerakond), kuidas on Euroopa Liit reageerinud üleilmsele kriisile ja milline on kriisi mõju Euroopa Liidule laiemalt. Vestlusringi juhatas Tiina Kaalep.

TIINA KAALEP: Riigikogu Toimetiste igal numbril on fookusteema, milles lepitakse kokku pikalt ette. Pärisin Mart Raudsaarelt meie tänase fookusteema, milleks on Euroopa Liit oma kõikvõimalikes väljendustes.

Täna, rohkem kui eales peale 2004. aasta kevadet, mil Eesti liitus Euroopa Liiduga, on meist saanud saar – Eesti piirid on kinni ja me peame hakkama saama omaette toimetades.

Kui tuua mingi paralleel kirjandusega, siis tuleb mulle kohe meelde John Wyndhami suurepärase romaan „Trifiidide päev“. See on lugu, kus samamoodi suur osa sellest, milleni inimkond on oma arengus jõudnud, osutub äkki kasutamiskõlbmatuks või pole kogemus elus hakkamasaamiseks enam piisav.

Uurime tänases vestlusringis seda, kas Eesti on nii ükski, kui paljudele subjektiivselt tundub, ja kas Euroopa Liit selles väga

Vestlusringi juhatas esmakordselt RiTo uus peatoimetaja Tiina Kaalep.

Foto: Erik Peinar

unikaalses olukorras on tõesti rahvusriigid hüljanud või saame me abi ja tuge vastavalt selle abi vajadusele ja otstarbekusele. See puudutab nii COVID-19 võlakirju, põllumajandustoetusi kui ka paljut muud. Aga esimene küsimus, mis ma teile, head vestlusringist osavõtjad, esitan, on selline: kuivõrd on praeguse olukorra näol tegu proovikiviga mitte ainult Eesti, vaid rahvusriikide ja Euroopa Liidu suhetele?

IVARI PADAR: Kindlasti on tegemist proovikiviga ja täiesti selgelt sellisega, mida mitte keegi meist ei oodanud. Kui võtta Euroopa Liidu kontekstis, siis meil on võimalik analüüsida, milline on tema tegevus sellises kriitilises situatsioonis, kuivõrd adekvaatne on eelkõige komisjon olnud ning kuidas ja millistest peamistest

Mihhail Lotman (Isamaa)

Foto: Erik Peinar

Tahame anda Euroopa Liidule minimaalselt asju otsustada, aga järgmisel päeval küsime, kus Euroopa Liit on?

MIHHAIL LOTMAN

aluspõhimõtetest liikmesriigid antud juhul on loobunud või on neid kitsendanud. Praegusel juhul nägime seda, et liikmesriigid eraldi käitused õige jõuliselt piire sulgedes ja komisjon jäi oma tegevusega hanguma.

TIINA KAALEP: Kas liikmesriikidel üldse oli muud varianti kui omaette tegutseda?

IVARI PADAR: Ega ei olnudki.

Rahvusriigid panid piirid kinni ja inimesed kobisid kibekähku juurikate juurde tagasi. Ei tahaks nüüd küll ütelda, et iga roju oma koju, aga see toimus. Ja nüüd tuleb kogu juhtunu pealt positiivselt vaadata, kuidas edasi minna. Kui isegi kaupade ja inimeste vaba liikumine jäi kinni, mis siis veel muust...

MIHHAIL LOTMAN: Mina olen selles küsimuses optimist. Asjad võiksid olla veel palju hullemad. Nii et see oli meile, ütleme, õppus. Nii igale riigile eraldi kui ka Euroopa Liidule tervikuna. Ja ma ütleks, et me tuleme sellest õppusest – nii Eesti kui ka Euroopa Liit – välja rahuldavalt. Rahuldav tähendab, et annaksin viiepalli-süsteemis hindeks kolm. Suurt katastroofi

ei juhtunud, isegi Itaalias ja Hispaanias mitte. Prantsusmaa ja ka Inglismaa praegu tunduvad olevat veel nakatunute numbriga kasvufaasis, aga ikkagi ekspansiooni kasvu me nägime ainult Itaalias ja Hispaanias haiguse leviku algusperioodil, aga nüüd saadakse ka seal kontrolli alla.

Euroopa Liit oli muidugi üllatunud – sellist stsenaariumit meil kuskil ei olnud ette nähtud ja alguses oli selline... peata kana efekt. Aga mida aeg edasi, seda efektiivsemalt Euroopa Liit tervikuna toimib. See on jällegi optimistlik moment, sest näitab, et Euroopa Liit on väga õppimisvõimeline. Siin on üsna tavaline olukord, et ühelt poolt me tahame anda Euroopa Liidule minimaalseid asju otsustada, kõike ise teha, aga siis järgmisel päeval küsime, kus see Euroopa Liit on? Siin on oluline vaadata reaalselt olukorda ja mitte langeda propaganda lõksu. Selline retoorika, eriti populistlikes riikides, et vaat see Euroopa Liit ei aita kedagi ega midagi, aga vaat Venemaa ja Hiina on meid kõvasti aidanud – see on ju propaganda. Kui rääkida ainult arvudest, ütleme näiteks Itaalias, siis Euroopa Liidu abi on umbes tuhat korda suurem kui Hiina ja Venemaa abi kokku, aga see ei ole nii suure kella külge pandud.

MARKO MIHKELSON: Ma arvan, et see, mis on juhtunud, on olemuslik dilemma – Euroopa Liidu nii-öelda olemus on ju rahvusriikide liit, kus, me teame, ka sellises valdkonnas nagu rahvatervis,

on eeskätt juhtohjad rahvusriikide endi käes, et selliste kriisidega hakkama saada. Teisest küljest on dilemma ju selles, et kodanikud, kes ootavad kaitset turvalisuse ja rahvatervise kontekstis, ootavad kaitset ennekõike vahetult nende käest, keda nad on reaalselt valinud ja keda nad saavad oma käitumisega mõjutada.

Ehk siis ma tahan väita, et jätkuvalt on küsimus esmatasandil n-ö poliitiline. Kui me räägime demokraatlikust suhtest, kodanik *versus* võim, on see ikkagi rahvusriigi tasandil. Ja on loomulik, miks liikmesriigid käitusid selliselt, nagu nad on käitunud.

TIINA KAALEP: Väga reljefsest tegelikult.

MARKO MIHKELSON: Mõni reljefsema, teine vähem. Aga ennekõike tulenes käitumine sellest n-ö dilemmast. Teine küsimus on selles, et Euroopa Liidu tasandil oleme meie kui tavakodanikud või kui Eesti kodanikud samal ajal ju ka Euroopa kodanikud. Ja sageli me võib-olla oma

sisedebatis unustame, näidates näpuga Brüsseli poole, rääkides mingisugusest Euroopast, et tegelikult me ise olemegi see Euroopa ja Euroopa Liit – me oleme ise nende laudade taga, kus otsuseid tehakse.

Kõik need ülimustad stsenaariumid ja isegi ähvardused, mis on kõlanud poliitikute suust, justkui pettumusest, et Euroopa Liit tervikuna või komisjon sealhulgas ei ole suutnud piisavalt kiirelt reageerida ja abi anda, see tuleneb keerulistest aegadest, mis Euroopa Liidul viimaste aastate jooksul on olnud. Brexit on oma jälje jätnud ja loonud šantaazi võimaluse: kui te seda ei tee, siis võib juhtuda nii. Sellesse tuleb muidugi hästi tõsiselt suhtuda. Kui me vaatame avaliku arvamuse küsitlusi näiteks Itaalias... Võiks öelda, et ilma Suurbritanniata võib Euroopa Liitu ette kujutada, aga ilma Itaaliata on Euroopa Liitu ikka väga raske ette kujutada.

Samas, kui me nüüd korra Eesti poolt vaatame, siis minule valmistab tegelikult

Vasakult: Ivari Padar (SDE), Marko Mihkelson (Reformierakond), Anti Poolamets (EKRE), Anneli Ott (Keskerakond) ja Tiina Kaalep.

väga suurt muret, et Eestis on jõuliselt tekkinud arvamus, et Euroopa Liit võibki laguneda ja et see ei olegi hull Eesti jaoks ja et Eesti suveräänsus on number üks ja kõige olulisem. Samas, kui vaadata, mis on meie julgeoleku tagatised lisaks NATO-le, majandusjulgeoleku tagatised ja paljud muudki..., siis kujutada maailma täna ette ilma Euroopa Liiduta on meile kindlasti suur lõök. Aga viimane moment, mis minu arvates lõpuks sellest Euroopa Liidu kriisist – me ei tea, kui kaua ja kui sügavalt ka majanduskriis meid lööb – välja toob, on teadmine, et ka Euroopa Liidul, ükskõik, kui suured need riigid ka ei ole, näiteks Saksamaa, Itaalia jne, on väga keeruline selles muutuv maailmas olla arvestatavaks vastukaaluks Hiinale. Ja ka mõnele teisele – Venemaale, Ameerika Ühendriikidele –, kui juurde panna majandus- ja kaubandusküsimused. Aga ennekõike on Hiina see, kes tegelikult täna kõigi peades kummitab: et kuulge, sõbrad, kui me siin laiali vajume, siis on Euroopa väga pikaks ajaks maailma n-ö otsustajate ridadest kadunud.

Kriisiklausel on Euroopa Liidu õigusaktides olemas, aga mitte nii spetsiifiline ja põhjalik nagu liikmesriikidel.

ANTI POOLAMETS

TIINA KAALEP: Ma arvan, et Hiina rollile maailmas mõeldakse praegu veel üsna vähe, aga hea, et see sai siia sisse toodud. Anti Poolamets, kas Te olete päri eelkõnelejate mõtetega selle kohta, et eriolukord

tõi muutuse ja inimesed pöördusid eriolukorras tagasi rahvusriikide poole?

ANTI POOLAMETS: Asi on selles, et rahvusriikidel on ju olemas oma seadusandlus. Kriisiseadus, õigemini kriisiklausel on Euroopa Liidu õigusaktides samuti olemas, aga mitte nii spetsiifiline ja põhjalik nagu liikmesriikidel. Liikmesriikidel oli seadusandlik pakett olemas ja nad pöördusid selle poole, mis neil võtta oli. Euroopa Liidu paar üldsõnalist kriisiklauslit, et aitame, ei ole ju see, mis tegelikult võimaldaks kriisi ajal liikmesriike piisavalt kohustada. Samas on Euroopa Liidul endal kriisiajal üksteise aitamine läbi mängimata.

TIINA KAALEP: Kas siin võiks tuua näiteks Poola piiril toimunu?

ANTI POOLAMETS: Poola piir on tegelikult positiivne juhtum. Poolat on rünnatud täiesti põhjendamatult. Need, kes on enne Poolat rünnanud, ründasid teda uuesti. Tegelikult käitus Läti ju täpselt samamoodi. Poolal oli ajutine segadus nagu paljudes riikides, et nad ei suutnud otsustada – ühel päeval otsustasid ühtviisi, teisel päeval teistpidi, aga nad jõudsid õigele järeldusele, et selliseid kolonne läbi ei lasta. Ja jõutigi õige tulemuseni, et inimesed toodi laevaga võimalikult Eestile lähemale. Julgeolekuliselt olen ma täiesti veendunud, et Poola on esimene, kes meile sõjalise kriisi puhul selliseid kolonne aitaks kohale tuua, aga moodsa katku korral oli see, mis nad tegid, ratsionaalne otsus. Poola meditsiini- ja julgeolekujärgi ütlesid, et ei lase igasse bensiinijaama inimesi kohvi jooma ja toimetama ja tankima. Väga ratsionaalne otsus. Muidugi ebameeldiv, vaieldamatult, aga rahvatervise mõttes loogiline.

Jah, see on proovikivi Euroopa Liidule, see on proovikivi kogu globalistlikule maailmanägemusele. Samas ei olnud seda üldse võimatu ette näha – lihtsalt ei soovitud. Mäletan oma kolleegidele homeerilist naeru, kui sai välja toodud riskid seoses pagulaste ja nende meile tundmatute nakkushaigustega. Ma jälgin

Anti Poolamets (EKRE)

Foto: Erik Peinar

tiheidalt Rootsi uudiseid ja Rootsi haiglatesse on tõesti toodud aastate jooksul väga hirmutavaid haigusi. Nii et epideemiarisk suure võõramaalaste sisserände juures on väga-väga suur. Nüüd realiseerus risk selisel moel, et meil on üüratu rändlemine, ainuüksi Itaalias on 200 000 töolist-töötajat Hiinast, lakkamatu edasi-tagasi lendamine. Selline mõtlemisviis, et rändamine on täiesti ohutu, sai epideemia kontekstis ränga tagasilöögi. Epideemiad puhkevad regulaarselt.

Euroopa Liidu teemal veel: liikmesriigid püüavad oma suveräänsust nüüd tagasi võtta, vähemalt osa neist – selles ma ei kahtle. Vaba liikumine on minu silmis ammu pankrotis, ma ei ole seda kunagi pooldanud. Selle tõestuseks oli pagulas-kriis, kus marsiti kontrollimatult Kreeka piirilt Stockholmini välja. See näitas, et Euroopa üldse ei kontrolli, mis tema territooriumil toimub. Ja alates sellest on eriti räigelt hakatud Ungarit ründama, mis jätkub ka praegu. Selle asemel et tegeleda kriisiga, tegeleb Euroopa Komisjoni istung Ungari ahistamisega. See on ju selge, et nad (EK) peletavad osa liikmesriike endast veel rohkem eemale, häälestavad veel

rohkem enda vastu. Nii et Euroopa Liit on kriisis läbi kukkunud juba selle tõttu, et kõige suurem probleem on ju vaba liikumise teema, aga ka Euroopa Komisjoni president [Ursula von der] Leyen ütles, et me peame ikkagi säilitama vaba liikumise.

ANNELI OTT: Mina arvan, et sellise kriisi ajal on kõik erinevad arvamused väga õige lauale tuua, sest me ei olnud absoluutselt tegelikult valmis, kuigi – siin ma olen Antiga nõus – neid märke, et sarnased kriisid on tulemas, oli tegelikult juba väga palju. Näiteks roheleppeteema, eks – mis oli väga tugevalt laual enne kriisi ja tekitas diskussioone ja debatte nii Eestis, Euroopas kui ka kogu maailmas –, näitab ju, et tegelikult kuskil on meil tunnetus olemas, et me oleme oma elustiili, harjumuste ja tarbimise kasvuga läinud mingitest normaalsetest piiridest välja ning peame midagi ette võtma. Kriis toob meid ka selles osas kindlasti rohkem maa peale. Euroopa Komisjon teeb õigesti, et tegeleb jätkuvalt ka selle teemaga. Nendes kriisipakettides, mis praegu on – mina arvan, et väga kiiresti – välja töötatud ja liikmesriikidele võimaldatud, mõeldakse ju ka selle peale, kuidas siis nendest

Anneli Ott (Keskerakond)

Foto: Erik Peinar

Kogu Euroopas on ärkamine või kohanemine – rahvusriigid hakkavad oma keset paremini tunnetama.

ANNELI OTT

rohe-eesmärkidest kinni pidada. Kogu aeg tahaks öelda, et mis ma teile rääkisin..., selline tunne on, et jooksed nagu peaga vastu seina, kui räägid, et regionaalpoliitika on tähtis, samuti tagala hoidmine ja et raha tuleb just sinna suunata. Ega see kedagi ju kõnetanud ei ole, kas riigi tasandil või Euroopa tasandil, ükskõik, kuidas me võtame. Alati läheb ressursid ikka sinna, kus on rohkem inimesi, ja me kütame sinna juurde, et saada

majanduskasvu. Nüüd on järsku talumees ja aednik väga väärtustatud. Nii et ma vaatan, kui koju sõidan, et talude juures, kus oli tunne, et no seal küll enam elada ei saa, on nüüd järsku autod hoovi peal. Selles mõttes on kogu Euroopas ärkamine või kohanemine – rahvusriigid hakkavad oma keset paremini tunnetama. See annab ka uue võimaluse solidaarsuse kasvuks ja mingid pinged, mis olid siin kasvamas, võtab kriis pigem maha. Mulle meeldib kõnekäänd, et jumal aitab küll, aga igatüks peab ikka oma hobuse ise kinni siduma.

Mis toimus Poola piiril. No Euroopa Komisjon ise on ka tunnistanud, et oligi hetkeks hangumine, aga sellest saadi ju tegelikult ühe nädala jooksul üle. Ja ma ei oska öelda, kas sellise suure organsatsiooni puhul kriitika on asjakohane. Ma arvan, et tegelikult seda enam, kui inimesed ei saanud kohtuda, olid piirangud. Seda enam väga kiiresti võeti ennast kokku. Praegu on kõik asjad järsku võimalikud. Mis annab lootust, et tegelikult asjad on võimalikud, kui me suudame neid õigesti näha.

TIINA KAALEP: Kas siit tuli laiemas plaanis ka vihje riigiabi võimalikule pehmenemisele?

ANNELI OTT: Riigiabi korral ei ole vaja riiklikku kaasfinantseeringut, mis on väga oluline. Sellega on Eestis väga paljud hädas olnud. Nüüd oli Euroopa Komisjon tõstnud ettemaksumäära, mis tähendab, et usaldus kasvab. Me ei pea pankadele nii palju maksma, me ei pea enda vara panti panema. See, mis Euroopa Komisjon on praegu teinud, on kõik tegelikult tunnustamist väärt. Jaa, ma olen nõus, et tegeldakse ka asjadega, mis lükkavad võib-olla mõnda liikmesriiki eemale. Aga kaitsta inimeste tervist ja rakendada võimalikult kiiresti eri meetmeid – ma väga loodan, et me suudame ka Eestis täpselt sedasama teha.

TIINA KAALEP: Kas ka teised jagavad seda optimistlikku vaadet?

IVARI PADAR: Nojah, seda me juba rääkisime, et alguses oli hangumine. Ja

me võime ka põhjendada, mis varjutas kogu Euroopa Komisjoni tööd: a) Brexit, b) MFF ehk uus finantsperiood. Ehk siis nüüd lõigati nagu noaga ära vaidlus, et näete, mis see maksis, üks protsent või üks-koma-üks protsenti. Need debatid on üleüldse kõrvale jäetud. Kuna pandeemia ei ole kindlasti ühekordne asi, siis on riskid ikka ja tulevikus samuti. Tuleb vaadata, millised saaksid olla Euroopa Liidu ülesed tegevused, näiteks tervishoiu vallas. Eeldatavasti on vaja, et Euroopa Liidul oleks ühine kriisireguleerimise üksus. Ja ma loodaks väga, et see poleks seotud lokkava uue bürokraatiaga, vaid on midagi väga praktilist. Millised saaksid olla kriisireguleerimise üksuse puhul sellised valdkonnad, mis võiksid olla paremini läbi räägitud liikmesriikide vahel, näiteks kasvõi meditsiinivahendid või siis konkreetselt pandeemiasituatsioonides tarvilik varustus, mida saaks sinna, kus on kõige suurem mure, rõhututult juurde anda. Kui ma ütlen, et see on issanda vits, mis tänasel juhul saabunud, siis kasutame selle issanda vitsa mõistlikult ära, et paremat Euroopa Liitu üles ehitada!

MARKO MIHKELSON: Jaa, ma arvan, et me peaks kõigepealt ise aru saama siin Eestis ja ennekõike valitsus peaks sellest aru saama, millist Euroopa Liitu me tahame. Minu jaoks oli tõsiselt murettekitav see, kui me väliskomisjonis arutasime siin nädalapäevad tagasi teemal, et mis on Euroopa Liidu ühtsus, selle olulisus ja tähtsus. Oleme ju jaganud ikkagi selgelt ühist arvamust, et mitte kunagi enam üksi, ja see solidaarsus, mida me Euroopa suunal ise peame näitama ja mida me eeldame teistelt oma julgeoleku või majanduse toetuseks, see on miski, mis on minu arvates väga selgelt meie kodanikele arusaadav. Kui vaadata arvamusküsitlusi alates 2004. aastast, siis Eesti on olnud üks kõige selgemalt positiivsemaid ja Euroopa Liidust kasu saamist – no heas mõttes kasu saamist – tajuv ühiskond. Ja muuhulgas ka need teemad, millest siin juttu oli – vaba liikumist kogu oma olemuses

nii töö, õppimise kui ka lihtsalt reisimise mõttes – hindavad kõige kõrgemalt just Eesti kodanikud. Ma ei ole kuulnud veel sellist selget sõnumit praeguselt valitsuselt, et millist Euroopat me siit edasi minnes tahame saada ja milline on Eesti roll selles. Ma pigem näen, et kui me alustasime vestlust sellest, et Eesti on nüüd ühtäkki selle solidaarsuse n-ö murenemisel tajumas, et me oleme nagu saar, siis mina arvan, et me oleme nii mõndagi

**Vaba liikumist nii
töö, õppimise kui ka
reisimise mõttes
hindavad kõige
kõrgemalt
Eesti kodanikud.**

MARKO MIHKELSON

Marko Mihkelson (Reformierakond)

Foto: Erik Peinar

teinud ise selleks, et me sellesse saare staatusesse satume. Kus sisuliselt valitsus korduvalt teeb mingeid arusaamatuid jänesehaake – üks päev räägitakse sellest, et Eesti peab väljuma CO₂ kliimakau-bandus- või n-ö kaubandusstruktuurist, siis aga ütleb peaminister, et tegelikult see ikkagi niiviisi ei ole. Me lohistame jalgu, kui on vaja näidata selget ja tugevat solidaarsust õigusriigi põhimõtete tagamisel ja kaitsmisel Euroopa Liidus. Me ise solvame oma kõige lähemaid sõpru ja liitlasi ja partnereid, nimetades Soome valitsust huulepulgavalitsuseks jne, jne. Miks me siis imestame, kui meid ei kutsuta ühinema avaldustega – nagu me oleme siin viimastel nädalatel näinud? See paneb mind muretsema. Kui Eesti oli 2017 Euroopa Liidu eesistuja, siis Eesti sai suurepäraselt hakkama. Mu kolleegid Soomest ütlesid, et tegite maailmarekordi, seda ei ole võimalik korrata, teie eesistumine oli suurepärase. Täna ma ei kujutaks ette, et me ise suudaksime seda korrata.

ANTI POOLAMETS: Mis valitsust puudutab, siis seal on erineva nägemusega erakonnad. Mina näen, et Euroopa Liidu suurim oht ei tule mitte väljast, vaid seestpoolt. Ja see on föderalistide hulk, kes nõuab aina rohkem võimu tsentraliseerimist. Selle tsentraliseerimise tungiga on nad peletanud Euroopa Liidust eemale Suurbritannia, kusjuures kohutava sõimu ja ähvarduste saatel, mis omakorda hirmutab teisi liikmesriike. Ehk see põhiline viga, Euroopa Liidu viga, on tema enda sees. See on Lääne-Euroopa n-ö tuumikriikide seltskond, kelle visioon ongi föderatsioon. Ja seda pingevälja on juba nähtud aastakümneid, et osa nõuab föderatsiooni, osa püüab liikmesriikide suveräänsust säilitada.

Veel näiteid: 20 000 lehekülge Euroopa õigusakte oli liitumise ajal, vahepeal on neid autokoormate kaupa juurde tulnud ja Euroopa liikmesriikide suveräänsust on raskelt riivatud juba ammu. Iga riik, kellel puudub piirivalve, on ainult osalise

suveräänsusega, ja seda me tunneme Eesti puhul väga eredalt. Meie suveräänsus on piiratud, ja ka teiste riikide oma.

Aga kriiside ajal saadakse aru, et piiride puudumine on ilusa ilma seisund, et igaüks võib kontrollimatult Kreekast Stockholmini mööda Euroopat marssida, olgu tal käes pomm või siis mingisugune võltsitud dokument. See on absurdne.

MARKO MIHKELSON: Seda kindlasti mitte ei või.

ANTI POOLAMETS: See on absoluutselt ebanormaalne olukord. Ma leian, et see uus normaalsus, mille Euroopa Liit ja mitmed liikmesriigid just läbi lasid, ehk lubasid siis terrorismil muutuda uueks normaalsuseks, on just julgeolekualane ränk läbikukkumine.

TIINA KAALEP: See päris ei ole uus normaalsus.

ANTI POOLAMETS: See on nii. Samal ajal NATOt ja Euroopa Liitu siin ühte kaussi panna ei ole mõtet, sest NATO on selle kriisi ajal hästi hakkama saanud, lükates välja sõjaväehaiglaid, ja mulje on võimas. Aga Euroopa Liidule lihtsalt oma dogmaatika tõttu, et piirid peavad olema lahti, on pandeemia suur katsumus. Vaadake, kuidas Soome valitsus vaevleb sellega, et ta on nii vasakliberaalne – no kuidas me siis ikkagi paneme piirid kinni? Aga elu sunnib. Ei saa lasta ju vanadekodude kaupa inimesi ära surra.

MIHHAIL LOTMAN: Päris huvitav on jälgida Marko ja Anti omavahelist poleemikat. Mina olen, nagu ma ütlesin, siin mõõdukas optimist. Ma arvan, et Euroopa Liit ei saanud oma tööga väga hästi hakkama, aga ta saab järjest paremini hakkama.

Mis puudutab seda, et suveräänsuse astet mõõta piirivalvega, siis see on naiivne arusaam. Anti unistus on praegu täitunud – Saaremaa ja mandri vahel on piir. Ehk siis Saaremaa on kõige suveräänsesem koht. Itaalias on väikesed linnad kinni omades piirides, aga see ei ole suveräänsuse koht, see on hädaolukord. Ütleme, normaalne olukord on just siis, kui on

Vasakult: Ivari Padar (SDE), Marko Mihkelson (Reformierakond), Anti Poolamets (EKRE), Anneli Ott (Keskerakond) ja Tiina Kaalep

Foto: Erik Peinar

piirid lahti, kui oleme naabritega heades suhetes ja me neid usaldame.

Ma arvan, et Eesti ja Läti piir – normaalne on olukord, et ta on lahti. Eesti ja Venemaa piir – kahjuks normaalne olukord, et ta on kinni. See on nüüd see, mis täpselt määrab ruumi, kuhu me kuulume.

Minu vaade Euroopa Liidu ja rahvusriikide dialektikas on selline, et mida tugevamad rahvusriigid, seda tugevam Euroopa Liit, ja mida tugevam Euroopa Liit, seda tugevamad rahvusriigid. See ei ole nullsummaga mäng, see on kumulatiivse summaga mäng. Euroopa Liit on huvitatud sellest, et liikmesriigid oleksid tugevamad ja liikmesriigid omakorda tugevdavad Euroopa Liitu.

Ja nüüd ma natuke oponeeriks Ivariga. Ma ei ole küll kindel selles, et me vajame veel Euroopa Liidus mingit lisastruktuuri, mis tegeleks kriisiga. Küll on aga vaja, et Euroopa Liidus oleks välja töötatud kriisistrateegia, mida oleksid siis aktsepteerinud kõik liikmesriigid. See ongi see, mis meil puudub. Kui on olukord selline, siis teeme seda, on olukord selline, siis teeme seda, ja

siin on selline konsensus. Sellest on meil praegu puudu. Aga ma arvan, ja see kriis näitas, et Euroopa Liidu struktuurid on vastu pidanud!

ANNELI OTT: Tahtsin rääkida ka Euroopa tulevikukonverentsist, mis pidi algama 9. mail, aga nüüd on lükatud edasi septembrisse. Täna on selge, et üks teema selle kriisi tulemusena, millega tulevikukonverents tegelema hakkab, on tervishoiuteema.

Ma tahtsin rääkida ka valitsuse teemal, mille Marko siin esile tõi. Kritiseerida on hästi lihtne ja öelda, et miks asjad pole nii, nagu nad võiksid olla, n-ö subjektiivselt vaatest, aga alati tuleb vaadata ka peeglist ja mõelda, et miks me oleme sinna jõudnud. Selles mõttes ma olen härra Lotmaniga nõus, et Euroopa Liit on täpselt nii tugev, kui tugev on rahvusriik. Ja rahvusriik saab ise väga palju ära teha. Mina elan sellises kogukonnas, kus ma väga täpselt saan aru, miks valitsus täna on selline ja miks sõnumid sealt sellised on. Oleme seda protsessi aastaid näinud. Minu ametit pidades ei ole sugugi lihtne seal kogukonnas olla. Täna me peame

Ivari Padar (SDE)

Foto: Erik Peinar

peeglisse vaatama ja tunnistama, et nii on, ja minema edasi, mõeldes, mida me saame teistmoodi teha, et ei peaks selliseid asju siin lauale tooma, et miks valitsus teeb seda või toda või kuidas ta niimoodi räägib.

TIINA KAALEP: Väga tahaks tegelikult jõuda veel ühel teemani ja see on Euroopa Liidu võimalik suurem suletus pärast kriisi, kui täna on. Kuidas me prognoosime, mil moel liiguvad inimesed näiteks poole aasta pärast?

MARKO MIHKELSON: Arvan, et senikaua, kuni ei ole saanud piisavalt tugevat kaitset kas vaktsiinide, ravimite või immuunsuse läbi, antikehade läbi, siis paratamatu on see, et inimeste liikumine puht füüsiliselt väheneb. Siin ei ole küsimustki. Ka riigisisesei kestab sotsiaalne distantseerumine tõenäoliselt kauem, kui me täna suudame ette kujutada. Aga ma väidan, et see pandeemia ei ole ju uus, küsimus on lihtsalt selles, et me elame *on-line*-ajastul ja 24/7 jälgime igat surma ja igat haigestumist kõikjal maailmas. See paneb proovile meie vastuvõtlikkuse ja suutlikkuse apokalüptilisest meeleolust välja tulla ja näha, mida me sellest

võiksime õppida. Euroopa Liidul on tegelikult šanss sellest olukorrast tugevama välja tulla, ma isegi ei näe sellele alternatiivi. Ma olen nõus sellega, mida Mihhail siin ütles, et see on pluss-summa mäng, mitte nullsumma mäng ja et tugevad riigid teevad tugeva Euroopa Liidu ja vastupidi. See peakski olema meie eesmärk. Selles osas arvan, et nende vabaduste järgimine, mida Euroopa Liit on oma põhiolemuses aluseks võtnud, sh inimeste vaba liikumine, kaupade-kapitali vaba liikumine, see on ülioluline. Et siseturabadus, ka digitaalse ühisturu reaalne ehitamine selliselt, et ta toimiks, on ülioluline. Eestil on tegelikult superšanss praegu muutuda maailma globaalseks jõuks sõna otseses mõttes, sest maailm on meile järele jõudnud. CNN, New York Times ja paljud teised rahvusvahelised väljaanded on ise võtnud ja toonud Eesti näiteks digiriigina, e-riigina, kes on tegelikult loonud ka Skype'i ja mõne muugi tehnoloogilise lahenduse näol võimalused, mis aitavad täna omavahel suhelda. Kasvõi seesama globaalne häkkimine, kriisihäkkimine – kõik on seotud Eestiga. Kui me

suudame oma tugevusi võimendada läbi oma tegevuse Euroopa Liidus, siis Eesti positsioon isegi selles saareriigis, kuhu me praegu oleme objektiivsetel ja subjektiivsetel põhjustel sattunud, aina paraneb. Selles suhtes mina olen optimistlik.

ANTI POOLAMETS: Tegelikult on inimestel soov normaalsuse juurde tagasi tulla ju sisimas väga suur. Kui haigused läbi, siis psühholoogilised tõrked võivad seda takistada. Meil on veel üks probleem, mis võib seda süvendada, ma mõtlen, sisepiiride kinnihoidmist ja see on asjaolu, et NATO liikmesriik Türgi püüdis sisuliselt rünnata Kreekat ja aidata siis pagulasmasidel seda piiri maha lõhkuda.

MARKO MIHKELSON: Anti, sa ütlesid, et NATOga on kõik korras.

ANTI POOLAMETS: Kõik ei ole korras, aga kriisis on ta reageerinud üldiselt hästi. Türgi on ammu paha poiss olnud NATO, nii et Türgi suhtes tuleb nõus olla. See oht, et ta praegu sokutab Kreeka saartele pagulasi, on ääretult keeruline. Mitut nn Egiptuse nuhtlust korraga Euroopa Liit vastu ei pea. Nii et see takistab ka piiride taasavamist. Kindlasti paljud saavad aru, et järgmine laine võib tulla hoopis Türgi piirilt ja sadade tuhandete pagulastega.

Aga mida me ei puudutanud, kuid mis on kõige tähtsam praegu Euroopa Liidu senisel kujul püsimisele, on see, et eurotsoon ei pruugi vastu pidada. Ainult paar numbrit selle kinnituseks. Itaalia riigivõlg SKTst on praegu juba 135, hüppab 145-le prognooside järgi. Prantsusmaa oma on seal 93 peal ja tõenäoliselt hüppab 120 peale. Ladina riikide ja Saksamaa, Hollandi ja teiste vastuolu on nii suur, et lõhub kõik ära. Itaalia, Hispaania ja Prantsusmaa nõuavad tugevalt nn *corona-bonds*'e ehk koroonavõlakirju. Hollandi ja Saksamaaga eesotsas on põhjapoolsed liikmesriigid sellele vastu. Nende arvates tähendaks see probleemides olevate riikide võlgade ühistamist ja teiste õlgadele panekut. Ärme unusta, et Euroopa Liidus kehtib ikkagi Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 125, mis ei luba võlgu ühistada.

ESMiga lõhuti see norm ära mingil määral, mitme riigiga. Plahvatus Itaalias võib meid ees oodata ja sellega võib kaasa minna Hispaania ja siis tekib juba lumepalliefekt. Ülevõlastunud riigid ei saa enam eriti raha võtta ja samal ajal võlgade ühistamine ei lähe kergelt. Nii et sealt tuleb kindlasti hoop. Kriisi teine faas ehk dominoefekt majanduses võib kõik pilbasteks lüüa. Ja tõesti, kui Itaalia läheb eurotsoonist ära, siis Euroopa Liit ei ole kindlasti selline nagu praegu ja kas üldse sellisel kujul Euroopa Liitu enam ongi.

*Toiduga isevarustatus,
meie omaenda sahver
omab sellises kriisis
kindlasti suuremat
tähtsust,
ka hind ei pruugi olla
sedavõrd oluline
kui kättesaadavus.*

IVARI PADAR

IVARI PADAR: Veel põllumajandusest rääkides, enne oli juttu, et inimesed pöördusid kriisi puhkedes justkui oma juurte juurde tagasi. Toiduga isevarustatus ja meie omaenda sahver omab sellises kriisis kindlasti suuremat tähtsust, see on päris kindel. Teiselt poolt, Eesti põllumajanduse vaates on väga oluline kaupade vaba liikumine, mis on vähemalt kahes artiklis väga suures ekspordimahus. Eelkõige piimandus, kus me toodame kaks korda rohkem, kui ise tarbime. Teravilja puhul ma väga hirmu ei näe, laevatranspordiga Põhja-Aafrikasse teravilja viimine on ka järgmisel sügisel täiesti võimalik. Inimesed

Ülalt vasakult: Ivari Padar (SDE), Tiina Kaalep, Anneli Ott (Keskerakond), Marko Mihkelson (Reformierakond), Anti Poolamets (EKRE), ja Mihhail Lotman (Isamaa)

Fotod: Erik Peinar

tahavad teada, kas piim tuleb poest või põllult. Ma arvan isegi, et ühel hetkel ei pruugi ka hind olla sedavõrd oluline kui kättesaadavus.

TIINA KAALEP: Kas Eesti põllumees elab 2020. aasta suve ilma Ukraina abilisteta üle?

IVARI PADAR: Võtame seda asja samm-sammult. Täna on meil kolmas lugemine seadusel, kus me võimaldame Ukrainast meil sees olevatel töötajatel töötada kuni 31. juulini. Ja kui enne oli juttu ka inimeste vaba liikumise mõjust, siis vaieldamatult me kõik ju võtame väga kainelt seda asja, et need inimesed, kes on tagasi tulnud, kellel on mingi kogemus ühes või teises valdkonnas teistest

liikmesriikidest, olgu see siis põllumajandus või ehitus, et nendest võimalikult paljud leiaksid siin rakendamist. Me ei oska seda päris täpselt veel hinnata. Eeldatavasti oleme suvel tööjõupuuduses, mis puudutab põllumajandust, aga vaieldamatult me peame tegema parima selle nimel, et omad inimesed tänavu suvel ära kasutada. Teeme parimat, nii põllumehed, organisatsioonid kui ka valitsused, et saak ära koristada. No kasvõi teravilja poole pealt on selge, et sügisel eeldatavasti on rekordsaak. Ma isiklikult tunnen inimesi, kes on läinud kuhugi Soome ehitama ja on nüüd tagasi. Aga ma pigem olen pessimist, et me tänaste jõududega hakkama saame, see nõuab lihtsalt rohkem aega.